

การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2

Development Program Reinforce Responsibility for Student in Opportunity Expansion School Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 2

ไพชยนต์ จินรักษ์¹, วิรัตน์ พงษ์ศิริ²
Paichayon Jinrak¹, Wirat Pongsiri²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดในการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในด้านความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 3) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดในการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดในการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 จำนวน 273 คน ใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม ระยะที่ 3

การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² คณะวิทยาการสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ M.Ed. Candidate in Educational Administration, Faculty of Education, Mahasarakham University

² Faculty of Information Technology, Mahasarakham University

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด ประกอบด้วยดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง จำนวน 11 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 2 ความรับผิดชอบต่อเพื่อน จำนวน 8 ตัวชี้วัด และองค์ประกอบที่ 3 ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน จำนวน 6 ตัวชี้วัด ระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบในการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิว่าทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2. การเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับสภาพปัจจุบันจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ความรับผิดชอบต่อเพื่อน และความรับผิดชอบต่อตนเอง ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับ สภาพที่พึงประสงค์จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อเพื่อน ตามลำดับและผลการวิเคราะห์ ค่าดัชนีความต้องการ PNI^{modified} ในการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อเพื่อน และความรับผิดชอบต่อโรงเรียน

3. โปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 สรุปผลจากการทดลองใช้โปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า 3.1 ความรับผิดชอบต่อตนเองเพิ่มมากขึ้น 3.2 ความรับผิดชอบต่อเพื่อนเพิ่มมากขึ้น 3.3 ความรับผิดชอบต่อโรงเรียนมากขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม โรงเรียนขยายโอกาส

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study factors and indicators of reinforce responsibility for student in opportunity expansion school mahasarakham primary educational service area office 2, 2) to study current situation, desirable characteristic for reinforce responsibility for student in opportunity expansion school mahasarakham primary educational service area office 2, 3) to develop the program for reinforce responsibility for student in opportunity expansion school mahasarakham primary educational service area office 2, The research process research and development is divided into 3 phases contain, phase 1 ; Study component and a measure to strengthen the responsibility of the student to determine

the suitability of the information and indicators to strengthen the accountability of students are qualified by 5 experts, phase 2 ; current situation, desirable situation for reinforce responsibility for student in opportunity expansion school were studied from target group including 273 teachers and use the technique of stratified random sampling, the instruments for collected data were questionnaires phase 3 ; The development of program for reinforce responsibility for student in opportunity expansion school To determine the appropriateness and feasibility for the development of program for reinforce responsibility for student were validated by 5 experts, tools for data collection questionnaire. the instruments used were evaluation form. The statistics for analyses of data included the mean, percentage, standard deviation.

The research findings found that:

1. Factors and indicators for reinforce responsibility for student consists of 3 factors 25 indicators, factors 1 ; self-responsibility 11 indicators, factors 2 ; responsibility friends 8 indicators, and factors 3 ; responsibility school 6 indicators, appropriate level for factors reinforce responsibility for student in opportunity expansion school mahasarakham primary educational service area office 2, factors generally properly agreeably.

2. Current situation for reinforce responsibility for student in opportunity expansion school mahasarakham primary educational service area office 2, in overall, was in moderately level. Sort current situation for descending including responsibility school responsibility friends and self-responsibility, desirable characteristic for reinforce responsibility for student in opportunity expansion school mahasarakham primary educational service area office 2, in overall, was in many level, sort desirable characteristic for ascending including responsibility school self-responsibility and responsibility friends, result Analysis priority needs index ($PNI_{Modified}$) for reinforce responsibility for student in opportunity expansion school mahasarakham primary educational service area office 2, Sort from descending including self-responsibility responsibility friends and responsibility school.

3. program reinforce responsibility for student in opportunity expansion school Mahasarakham primary educational service area office 2, found that: 3.1 the responsible person: Students are responsible for their increase 3.2 responsibility friends for their increase and 3.3 Responsibility for school early

Keywords: Development program, expansion school

บทนำ

ยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว อันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กในศตวรรษที่ 21 นี้ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ดังกล่าว ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม จะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่ ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี เนื่องด้วยในปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีมากมาย ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน ดังนี้ ความรู้ด้านสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับสื่อ ความรู้ด้านเทคโนโลยี ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ นักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญดังต่อไปนี้ ความยืดหยุ่น และการปรับตัว (Flexibility and Adaptability) ความคิดริเริ่มและการชี้นำ

ตนเอง (Initiative and Self Direction) ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Social and Cross-Cultural Skills) การเพิ่มผลผลิตและความรู้รับผิดชอบ (Productivity and Accountability) ความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบต่อ (Leadership and Responsibility) ทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ 3R x 7C 3R คือ (R) Reading อ่านออก (W) Writing เขียนได้ และ (A) Arithmetic คิดเลขเป็น เป้าหมายหลักของการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ด้วยกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวต้องอาศัยครูผู้สอนที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ มีเจตคติต่อวิชาชีพครูที่ดี มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง โดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะแห่งอนาคตใหม่ที่ครูควรมีทักษะและคุณลักษณะที่รองรับเข้าถึงเพื่อสร้างนวัตกรรมบริหารจัดการชั้นเรียนแนวใหม่ ในอันที่จะพัฒนาผู้เรียนที่เยาวชนในยุคใหม่ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องหลักการจัดการศึกษาตาม มาตรา 22 ที่ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (วิจารณ์ พานิช, 2555: 16-21)

สังคมไทยผู้คนบางกลุ่มมีแนวคิดและค่านิยมที่แตกต่างจนนำไปสู่ความแตกแยก ชัดแย้ง และทำท่าว่าจะลุกลามนำไปสู่การสูญเสียอย่าง

ประมาณค่าไม่ได้ ความต่างบนความคิดด้วยความรู้สึกความชอบ ความเชื่อที่พัฒนาการไปสู่ค่านิยมที่ไม่สมควรจะนิยมของกลุ่มคนที่ผ่านมานั้น บัดนี้ได้รับการแก้ไขปกป้องคุ้มครองเสียวยาโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ในอดีต ค่านิยมซึ่งเป็นวัฒนธรรมจนกลายมาเป็นวิถีชีวิตของคนไทย คือความเอื้ออาทรเมตตากรุณาต่อกันด้วยค่านิยมของความเป็นไทยที่ถูกถ่ายทอดมาอย่างต่อเนื่อง ชาวต่างชาติที่ได้มาเยี่ยมเยือนต่างซาบซึ้งและประทับใจในความมีวัฒนธรรมด้วยค่านิยมที่ดีงาม ซึ่งบางชาติไม่มี ประเทศไทยเป็นหนึ่งในโลกนี้ที่มีเสน่ห์ ผู้คนยิ้มแย้มแจ่มใส ทรัพยากรเพียบพร้อมใครมาเยือนจะประทับใจในมิตรไมตรีที่ไม่อาจจะลืมเลือนจนมีสื่อมวลชนตลอดจนองค์กรต่าง ๆ ได้เผยแพร่เกียรติภูมิไปทั่วโลกด้วยค่านิยมและวิถีชีวิตที่แปรเปลี่ยนซึ่งเป็นพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงของโลกตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ นำมาซึ่งวันนี้ คนไทย สังคมไทย โดยเฉพาะกลุ่มเด็กเยาวชนหรือผู้ใหญ่บางกลุ่มกำลังจะลืมและห่างไกลจากค่านิยมที่ดั่งงามจนน่าวิตกยิ่ง ดังนั้นประเทศไทยมีการสร้างค่านิยมหลักของคนไทยตามนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เพื่อสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง โดยต้องสร้างคนในชาติ ให้มีค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ได้แก่ 1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน 3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ 4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม 5. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย 6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ 7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย 8. มีระเบียบ วินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่ 9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ 10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่างๆ 12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ของ

ตนเอง คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีแนวที่จะพัฒนาประสิทธิภาพของคนในประเทศไทยที่สำคัญ เพื่อให้สอดคล้องต่อการดำเนินชีวิตของคนในประเทศไทยให้เกิดความสงบสุข และเข้มแข็ง นั่นคือ “ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ” จึงนำหลักการดังกล่าวมาช่วยในการปลูกฝังและเสริมสร้างควมรับผิดชอบให้แก่นักเรียน (พิสนธ เหาตะวานิช, 2557: 2)

การศึกษาโรงเรียนที่เป็นเลิศในการดำเนินการทำกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างควมรับผิดชอบของนักเรียนซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ โดยเป็นกิจกรรมที่ผ่านการดำเนินงานตามขั้นตอนที่มีระบบ และมีการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาจนผลที่ได้สามารถนำไปปรับใช้ต่อยอดได้ต่อไปในอนาคต พบว่า ทุกโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการสามารถใช้ภูมิปัญญา ความสามารถ ที่ตนเองมีอยู่ประกอบกับความร่วมมือของผู้บริหาร ครู นักเรียน และคนในชุมชน สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ที่ทำให้ประสบความสำเร็จและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ และเป็นแบบอย่างที่ดี รวมทั้งเป็นการปลูกจิตสำนึกด้านความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม ให้กับเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ โรงเรียนเครือข่าย และเด็กในชุมชน โดยกระบวนการดำเนินกิจกรรมของแต่ละโรงเรียนจะเริ่มจากการวางแผนอย่างเป็นระบบ โดยมีนักเรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยคณะกรรมการนักเรียนเอง และยังได้รับความช่วยเหลือจากผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการประเมินผลกิจกรรมเป็นระยะ ระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และนำผลไปวางแผนพัฒนาในปีต่อไป โดยแต่ละโรงเรียนได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (ศิริพร แยมณี และคณะ, 2551: 124-136)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม

ศึกษามหาสารคามเขต 2 ได้จัดการศึกษาตามแนวทางหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีหลักสูตรสถานศึกษารองรับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตร แต่จากรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่ 3 (พ.ศ. 2554-2558) โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่าการจัดการศึกษาทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านครู และมาตรฐานด้านผู้บริหารในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับปรับปรุง จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาดังกล่าวพบว่าส่วนหนึ่งเกิดจากนักเรียนขาดวินัยด้านความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและส่วนรวม เช่น มาโรงเรียนสาย หนีเรียน ไม่ตั้งใจเรียน แต่งกายผิดระเบียบ มีกิริยามารยาทไม่เหมาะสม ก้าวร้าว ใช้คำพูดเพ้อย ทั้งขยะไม่เป็นที่ไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ไม่ทำความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน บางส่วนทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน จึงทำให้มีผลการประเมินมาตรฐานที่ 1 ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้เรียนขาดคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาเพื่อนำไปสร้างโปรแกรมเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวมที่ดีขึ้น มีความสมบูรณ์ทั้งทางความรู้ คุณภาพ จริยธรรม และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น อยู่ร่วมกับสังคม

ได้อย่างมีความสุข สามารถเชื่อมโยงไปสู่การยกระดับคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษาในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดในการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในด้านความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
3. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบจากแนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการ ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบต่อตนเอง 2) ความรับผิดชอบต่อเพื่อน 3) ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายการวิจัย ผู้วิจัยจึงนำเสนอแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนซึ่งตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดในการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

ระยะที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส

1. ประชากร คือ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 721 คน จาก 48 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จาก 48 โรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างดังนี้

2.1 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 43) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 273 คน

2.2 การสุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นหน่วยการสุ่ม

2.3 การเลือกตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม โดยทำการแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่ม โดยให้ภายใน

กลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีคุณลักษณะต่าง ๆ กัน ครบถ้วนตามประชากรที่ต้องการศึกษา และระหว่างกลุ่มมีคุณลักษณะเหมือนกันมากที่สุด

ระยะที่ 3 การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้โปรแกรมใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยยึดหลักความสะดวกเป็นสำคัญในการเลือกโรงเรียนที่นำไปทดลองใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

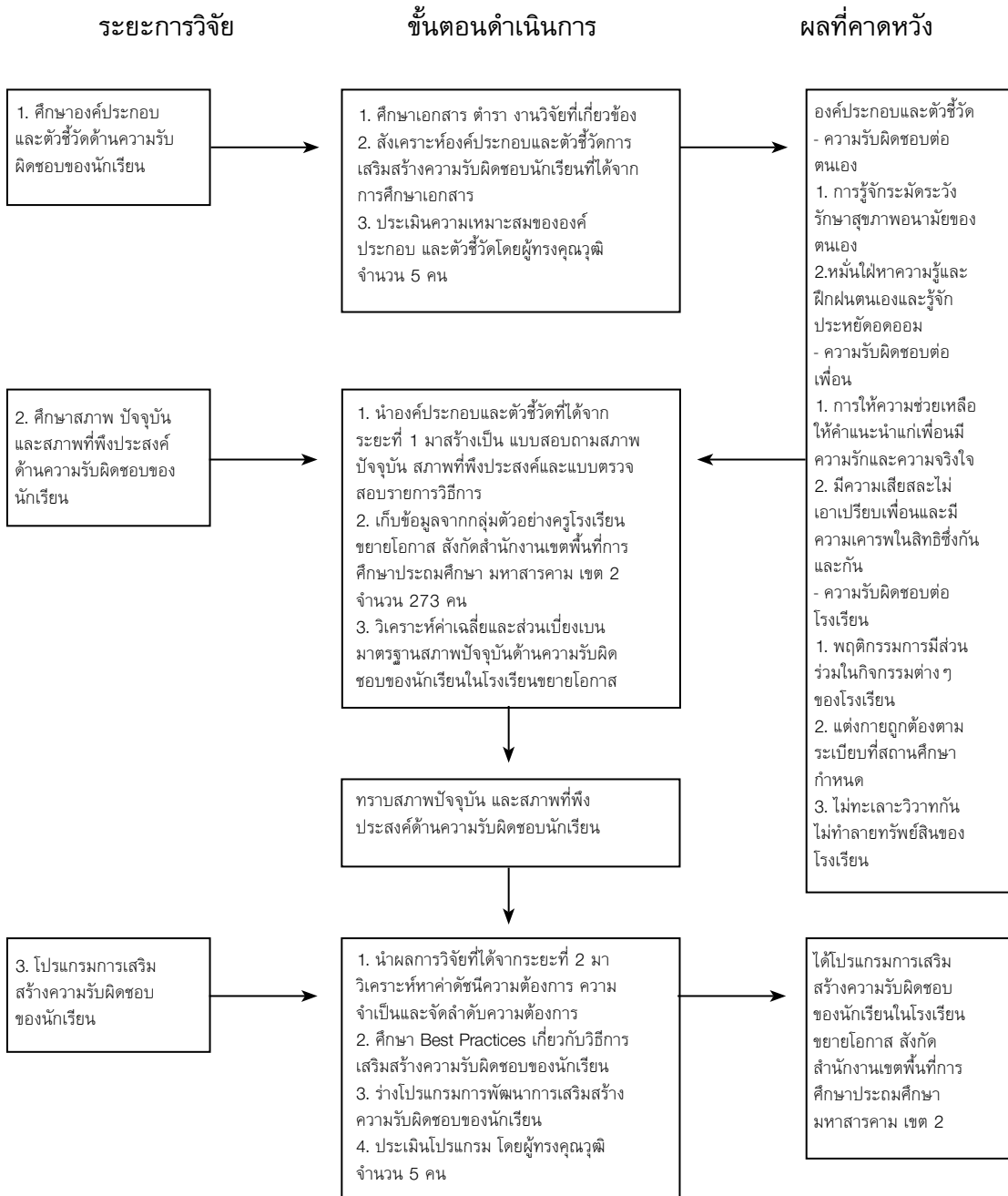
โดยดำเนินการเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดในการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ระยะที่ 3 การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

ระยะการวิจัย ขั้นตอนดำเนินการและผลที่คาดหวัง แสดงโดยแผนภาพ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ระยะการวิจัย ขั้นตอนดำเนินการ และผลที่คาดหวัง

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม ระยะที่ 3 การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดของการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง จำนวน 11 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่ 2 ความรับผิดชอบต่อเพื่อน จำนวน 8 ตัวชี้วัด และองค์ประกอบที่ 3 ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน จำนวน 6 ตัวชี้วัด ระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบในการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิว่าทุกองค์ประกอบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2. สภาพปัจจุบันการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับสภาพปัจจุบันจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ความรับผิดชอบต่อเพื่อน และความรับผิดชอบต่อตนเอง ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับ สภาพที่พึงประสงค์จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อเพื่อน ตามลำดับและผลการวิเคราะห์ ค่าดัชนีความต้องการ PNI modified ในการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อเพื่อน และความรับผิดชอบต่อโรงเรียน

3. โปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 สรุปผลจากการทดลองใช้โปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียน ค่าดัชนีความต้องการ PNI_{modified} และลำดับความต้องการจำเป็น โดยรวมจำแนกตามรายองค์ประกอบ

	องค์ประกอบ	D	I	PNI _{modified}	ลำดับความต้องการจำเป็น
1. ความรับผิดชอบ ต่อตนเอง	1. นักเรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต ประพฤติตนอยู่ในหลักศีลธรรม	3.48	4.90	0.408	8
	2. นักเรียนตั้งใจ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน	3.50	4.80	0.371	11
	3. นักเรียนรับผิดชอบในงานที่ได้รับ มอบหมาย	3.50	4.60	0.314	17
	4. นักเรียนรู้จักบทบาทและหน้าที่ ของตน	3.50	4.80	0.371	12
	5. นักเรียนเชื่อฟังคำสั่งสอน คำ แนะนำของครู	3.40	4.60	0.353	13
	6. นักเรียนเป็นคนสุภาพ เรียบร้อย	3.50	4.70	0.343	15
	7. นักเรียนมีสัมมาคารวะ อ่อนน้อม ถ่อมตนต่อครู	3.30	4.70	0.242	18
2. ความรับผิดชอบ ต่อเพื่อน	1. นักเรียนรักใคร่สามัคคี ไม่ทะเลาะ วิวาท	3.45	4.90	0.420	7
	2. นักเรียนมีความเคารพการตัดสินใจ ของเพื่อน	3.14	4.60	0.465	6
	3. นักเรียนมีความรักใคร่และจริงใจ ต่อเพื่อน	3.14	4.90	0.561	1
	4. นักเรียนมีความเสียสละไม่เอา เปรียบเพื่อน	3.16	4.80	0.519	3
	5. นักเรียนให้เกียรติและยอมรับฟัง ความคิดเห็นเพื่อน	3.29	4.88	0.483	4
	6. นักเรียนช่วยเหลือและให้คำแนะนำ แก่เพื่อนเวลาที่เพื่อนเดือดร้อน	3.48	4.68	0.345	14

ตารางที่ 1 (ต่อ)

	องค์ประกอบ	D	I	PNI _{modified}	ลำดับความ ต้องการจำเป็น
3. ความรับผิดชอบ ต่อโรงเรียน	1. นักเรียนแต่งกายสะอาด ถูกต้อง ตามระเบียบของโรงเรียน	3.24	4.92	0.519	2
	2. นักเรียนไม่ทำลายทรัพย์สินและ ช่วยรักษาสสมบัติของโรงเรียน	3.12	4.58	0.468	5
	3. นักเรียนให้ความร่วมมือและมีส่ว ร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน	3.48	4.82	0.385	10
	4. นักเรียนปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน	3.33	4.68	0.405	9
	5. นักเรียนไม่ปฏิบัติตนให้เสื่อมเสียชื่อ เสียงของโรงเรียน	3.44	4.53	0.317	16

จากตารางที่ 1 พบว่า ลำดับความ
ต้องการจำเป็นในการพัฒนาโปรแกรมการเสริม
สร้างควมรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียน
ขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เรียงลำดับความ
ต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ นักเรียน
มีความรักใคร่และจริงใจต่อเพื่อน นักเรียนแต่งกาย
สะอาด ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน นักเรียน
มีความเสียสละไม่เอาเปรียบเพื่อน นักเรียนให้
เกียรติและยอมรับฟังความคิดเห็นเพื่อน นักเรียน
ไม่ทำลายทรัพย์สินและช่วยรักษาสสมบัติของ
โรงเรียน นักเรียนมีความเคารพการตัดสินใจของ
เพื่อน นักเรียนรักใคร่สามัคคี ไม่ทะเลาะวิวาท
นักเรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต ประพฤติตนอยู่ใน
หลักศีลธรรม นักเรียนปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบ
ข้อบังคับของโรงเรียน นักเรียนให้ความร่วมมือ
และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน นักเรียน
ตั้งใจ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน นักเรียนรู้จักบทบาทและหน้าที่
ของตน นักเรียนเชื่อฟังคำสั่งสอน คำแนะนำของ
ครู นักเรียนช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่เพื่อน

เวลาที่เพื่อนเดือดร้อน นักเรียนเป็นคนสุภาพ
เรียบร้อย นักเรียนไม่ปฏิบัติตนให้เสื่อมเสียชื่อ
เสียงของโรงเรียน นักเรียนรับผิดชอบในงานที่ได้รับ
มอบหมาย และนักเรียนมีสัมมาคารวะ อ่อนน้อม
ถ่อมตนต่อครู

อภิปรายผล

จากผลวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนา
โปรแกรมการเสริมสร้างควมรับผิดชอบของ
นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัด สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต
2 มีประเด็นน่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดในการเสริม
สร้างควมรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียน
ขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า มี 3 องค์
ประกอบ 25 ตัวชี้วัดที่นำมาสร้างเป็นโปรแกรม
เสริมสร้างควมรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียน
ขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เพื่อใช้พัฒนา และเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ให้มีศักยภาพที่ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุพจน์ สนั่นไพบูลย์ (2550: 114) พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์ การมีส่วนร่วมในการศึกษา สภาพปัญหา และการกำหนดกิจกรรมการพัฒนา การดำเนินการตามกิจกรรมการสร้างความสำเร็จ และให้ความรู้ กิจกรรมตรวจการแต่งกาย กิจกรรมประกวดการแต่งกาย และกลยุทธ์การเสริมแรงโดยการชมเชย มอบรางวัลและประชาสัมพันธ์ โดยตั้งชื่อกิจกรรม เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของกิจกรรม วิธีดำเนินการหรือกระบวนการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานที่ได้รับมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และผลการพัฒนาทำให้กลุ่มเป้าหมาย มีพฤติกรรมการแต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนดีขึ้น โดยมีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองตลอดระยะเวลาของการดำเนินงานตามพฤติกรรมบ่งชี้ที่กำหนดในด้านการแต่งกาย ทำให้นักเรียนไม่มีปัญหาด้านการแต่งกาย

2. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ในด้านความรับผิดชอบนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 ขาดความรับผิดชอบในด้านต่างๆ ทำให้นักเรียนไม่เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับวัย ซึ่งแตกต่างจากสภาพที่พึงประสงค์ที่ครูต้องการให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบทั้ง ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อเพื่อน และความรับผิดชอบต่อโรงเรียน เมื่อนักเรียนเกิดความรับผิดชอบทุก ๆ ด้าน นักเรียนจะเป็นผู้เรียนที่มีศักยภาพตามสมรรถนะของผู้เรียนตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ

ผลการศึกษาของ จำลอง พนมชัย (2551: 110) พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน โดยให้ครูที่ปรึกษาแต่ละชั้นคอยแนะนำตักเตือนอย่างใกล้ชิด และขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ให้ดูแลแนะนำในเรื่องการแต่งกาย โดยพยายามให้แต่งกายถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียนให้มากที่สุด สร้างความตระหนักให้กับนักเรียนด้วย นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรม การแต่งกายดีขึ้น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของวีระกุล มูลพงษ์ (2550: 97) พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียน ด้านการแต่งกาย การพัฒนานักเรียนใดดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยใช้กิจกรรมโฮมรูม ทำให้นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีการพัฒนาสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดีขึ้น

3. โปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 พบว่า นักเรียนตัวอย่าง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อเพื่อน และมีความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของประภารณ์ วงศ์เป็นพันธุ์ (2550) พบว่าการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์การประชุมระดมความคิด การจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัย และการกำกับติดตาม ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายมีความรับผิดชอบด้านการรักษาความสะอาดด้านการเข้าแถว มากสอดคล้องกับผลการศึกษาของพิชิต บุญสาร (2550) พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์การประชุมแบบมีส่วนร่วม โครงการพัฒนางานเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบ 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมประกวดมารยาท กิจกรรมประกวดการแต่งกายถูกระเบียบโรงเรียน

กิจกรรมประกวดเขตพื้นที่รับผิดชอบ กิจกรรมห้องเรียนน่าอยู่ และการนิเทศ กำกับติดตาม ส่งผลทำให้วินัยด้านความรับผิดชอบของนักเรียนได้ผลดีมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการใช้โปรแกรมการส่งเสริมความรับผิดชอบของนักเรียนอย่างต่อเนื่องตามบริบทของโรงเรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

1.2 การศึกษาดูงานโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ให้ได้ข้อมูลครบถ้วนและมีประสิทธิภาพในการเก็บข้อมูล ควรไป

เก็บข้อมูลหลายๆ ครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนในทุกๆ ด้าน และตรงตามที่ต้องการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการทดลองใช้โปรแกรมควรใช้ระยะเวลามากขึ้น เพื่อให้นักเรียนเกิดผลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.2 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มองค์ประกอบและตัวชี้วัดของความรับผิดชอบให้ครอบคลุมทุกด้าน

2.3 ควรมีการนำเอาโปรแกรมการเสริมสร้างความรับผิดชอบนักเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 ไปใช้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ประภาภรณ์ วงศ์เป็นพันธุ์. (2550). *การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนบ้านโคกสะอาด อำเภอหนองกี่ จังหวัดอุบลราชธานี*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พิชิต บุญสาร. (2550). *การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบของนักเรียนโรงเรียนนานกษุมวิทยาคม อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พัสดข เหาตะวานิช. (2557). คำนิยม 12 ข้อ: เราจะสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง คนต้องเข้มแข็งก่อน. *แนวหน้า*, 14(1): 2 ; กรกฎาคม.

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

จำลอง พนมชัย. (2551). *การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์ 2 กิ่งอำเภอพระทองคำ จังหวัดนครราชสีมา*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศิริพร แยมนิล และคณะ. (2551). ปัจจัยด้านจริยธรรมที่ส่งผลต่อความเชื่อถือไว้วางใจของประชาชนต่อภาครัฐ. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 34(2): 124-136.

- วีระกุล มุลพงษ์. (2550). การพัฒนาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนท่อน
วิทยา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- สุพจน์ สนั่นไพบูลย์. (2550). การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนโรงเรียนกมลาไสย อำเภอ
กมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.